

Forslag til folketingsbeslutning om revision af miljøloven.

Fremsat den 14. oktober 1977

af Waldorff (VS), Steen Folke (VS), Kurt Hansen (VS), Tyroll (VS) og Wilhjelm (VS).

Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag om ændring af lov nr. 372 af 13. juni 1973 om miljøbeskyttelse, som ændret ved lov nr. 288 af 26. juni 1975, efter følgende retningslinjer:

1) Alle oplysninger vedrørende produktionsprocesser, som er nødvendige for at afsløre en mulig forurening samt dennes omfang, såvel internt på virksomheden som i det ydre miljø, skal tilstilles:

- de på virksomheden arbejdende samt deres organisationer,
- de arbejdere, som vil kunne blive berørt af en given forurening igennem videreforarbejdning, oprensning m. v., samt disses organisationer,
- de omkringboende igennem disses organisationer (beboergrupper, lokale miljøgrupper),
- de relevante myndigheder.

2) Enhver teknisk ændring, der har betydning for forureningen, kræver fornyet godkendelse. Bestående virksomheder, der ikke allerede er godkendt, skal søge godkendelse.

3) Direkte såvel som indirekte omkostninger i forbindelse med forureningsbekæmpelse påhviler virksomhederne.

4) Som klageberettiget i forhold til en given forurenende virksomhed såvel som i forhold til etablering af virksomheder, som kan antages at ville medføre forurening, anses enhver, som igennem sit arbejde eller sin bopæl vil blive berørt af den pågældende forurening, samt organisationer, hvis formål er miljøbeskyttelse.

5) Der etableres en forhåndsgodkendelsesordning for kemiske stoffer, som anvendes i produktionen. En sådan må dels omfatte indførelsen af nye produkter, dels nye virksomheders brug af produkter, som allerede er i brug.

Bemærkninger til forslaget.

I. Almindelige bemærkninger.

Baggrunden for, at VS fremsætter et forslag til folketingsbeslutning om revision af miljøloven, er, at miljøministeren har bebudet, at han ønsker en egentlig revision af loven udskudt i 3 år.

Ministerens begrundelse for denne udskydelse er, at der endnu ikke findes et tilstrækkeligt erfaringsmateriale, som kan være grundlag for revisionen. Dette kan allerhøjest siges at være en holdbar begrundelse ud fra én synsvinkel, nemlig industriens.

Mens industrien har udtrykt almindelig tilfredshed med miljøloven, idet man har konstateret, at miljøloven kun i ganske få tilfælde har været hæmmende for erhvervslivets frie udfoldelse, så ser situationen helt anderledes ud for dem, som på den ene eller anden måde bliver ramt af virksomhedernes forurening og miljøødelæggelse.

Der er her tale om et ret omfattende erfaringsmateriale, som ikke bare viser, at miljøloven er et yderst ringe redskab imod den fortsatte miljø-

ødelæggelse, men også at befolkningen stort set er uden indflydelse på, hvordan dette redskab bruges i praksis.

Det dilemma, som enhver miljølovgivning i et kapitalistisk samfund løber ind i, er ret præcist udtrykt i den eksisterende miljølovs formålsparagraf.

Der skelnes her klart imellem på den ene side „de ydre omgiversels beskaffenhed“ (og her ifølge stk. 2 især de hygiejniske og rekreative levevilkår og bevarelsen af et alsidigt plante- og dyreliv) og på den anden side „den samfundsmæssige nytte“ af en given virksomhed og omkostningerne ved en forureningsbekæmpelse. Heraf fremgår det, at samfundsmæssig nytte ikke omfatter det sundhedsmæssige og økologiske grundlag for den fortsatte menneskelige eksistens, men — må man slutte — alene erhvervslivets ve og vel. At dette ikke er ren spekulation, ses bedst af det forhold, at netop denne formulering er erhvervsorganisationernes vigtigste bidrag til loven.

Denne opdeling mellem „samfundsmæssig nytte“ og miljømæssige interesser går igen — og er ikke mindre kritisabel — når man ser på miljøankendets sammensætning. Der repræsenteres den „samfundsmæssige nytte“ af industrien og de store landbrugsorganisationer, mens miljøbeskyttelsesinteresser repræsenteres af miljøstyrelsen.

Derimod er der ingen repræsentation af arbejder-siden og forbrugersiden.

Den modsætning, som således udtrykkes i selve loven, er ingen tilfældighed, men afspejler den fundamentale modsætning i det kapitalistiske samfund mellem en produktion, som udelukkende er styret af profitinteresser, og de økologiske, sundhedsmæssige og sociale behov, som den brede befolkning har.

En effektiv indsats mod miljøødelæggelsen ville kræve, at denne modsætning var fjernet gennem en samfundsmæssig styring af produktionen ud fra arbejderklassens behov. Dette er naturligvis ikke tænkeligt i det nuværende samfund.

Erkendelsen af, at arbejderklassens og den øvrige befolknings kontrol med produktionen er en nødvendighed for at sætte ind mod ødelæggelsen af samfundets naturgrundlag, må også være styrende for de reformkrav, der opstilles på miljøområdet.

Ideelt må en reformpolitik således stille mod udviklingen af kontrol med produktionen, således at forureningsbekæmpelsen ikke bliver en stadig „ambulance-tjeneste“ i forhold til særlig faretruende virkninger af produktionen. Hvis staten til stadighed må træde ind med krav om oprensning, genopretning af ødelagte områder, yderligere indsats for at nedsætte udslip m. v., så vil der være

tale om et kapløb, hvor forureningsbekæmpelsen evigt vil halse efter den teknologiske udvikling, samtidig med at der vil være tale om rensningsforanstaltninger, hvis omkostninger vil blive væltet over på befolkningen.

I stedet må målet være en kontrol, som griber ind i selve produktionens organisering, nemlig ved kun at tillade produktion, som opfylder miljømæssige krav som høj genbrugsmulighed og anvendelse af processer og produkter, som *bevisligt* er uden skadelige virkninger på arbejdsmiljø og ydre miljø.

Det vil imidlertid være det rene illusionsmageri at stille forslag om en sådan kontrol med produktionen i et samfund, hvor hele bevisbyrden over for en sundhedsfarlig produktion påhviler ofrene, og hvor man skal være glad og tilfreds, hvis det overhovedet lykkes at standse brugen af selv konstateret livsfarlige produkter.

Dette forslag til folketingsbeslutning sigter langt lavere. VS anser det for vigtigt at påvise blot de mest åbenlyse mangler i miljøloven og om muligt at få sat ind over for dem.

I alt væsentligt bygger forslaget på de konkrete erfaringer, som fagforeninger, beboergrupper og miljøgrupper har gjort med loven.

Blandt disse erfaringer er:

- at kun en forsvindende del af den eksisterende forurening bliver fjernet med den nuværende lov,
- at omkostningerne ved forureningsbekæmpelse i vid udstrækning væltes over på ofrene for samme forurening, i øvrigt stik imod lovens intentioner,
- at virksomhedernes ret til at hemmeligholde oplysninger om produktionen er uforenelig med effektiv miljøkontrol,
- at adskillelsen mellem en lov for det ydre miljø og en arbejdsmiljølov sætter betydelige skranke for henholdsvis arbejderes og beboeres muligheder for at sætte ind mod forureningen.

Adskillelsen betyder, at beslutnings- og kontrolprocesser i forhold til ydre og indre miljø forløber uden nogen gensidig sammenhæng, og derved opstår der helt groteske situationer, hvor en begrænsning af forureningen det ene sted medfører, at den stiger det andet.

I praksis betyder det, at der let skabes et modsætningsforhold mellem arbejdere og befolkning omkring en virksomhed. På trods af, at det ofte er de samme mennesker, det drejer sig om.

En ændring af miljøloven efter de retningslinjer, som er angivet i beslutningsforslaget ville bestemt ikke løse alle forureningsproblemer. Men det ville give ofrene for forureningen, altså den overvejende del af befolkningen, langt bedre muligheder i den fortsatte kamp mod miljøødelæggelsen.

II. Bemærkninger til forslaget enkelte bestemmelser.

Til nr. 1.

Fabrikationshemmeligheder, eller kapitalistens ejendomsret til viden om produktionsprocesserne, og den tavshedspligt, som er pålagt de offentlige instanser, er nogle af de alvorligste hindringer for en effektiv foreningsbekæmpelse.

Det betyder eksempelvis, at arbejderne på en fabrik ikke kan få præcis viden om farligheden af en bestemt produktion, at man ikke kan få præcise oplysninger om udslippet til kloaksystemet, og at det kan være vanskeligt at få et samlet billede af foreningen af det ydre miljø.

Da en væsentlig forudsætning for at sætte ind over for en given forening er en aktiv indsats fra arbejdere og lokalbefolkning, er det nødvendigt at bryde vidensmonopol og tavshedspligt.

Dette må gælde såvel i forhold til eksisterende virksomheder som i forhold til planlagte virksomheder.

Man kan nære en vis bekymring for, at en sådan øget adgang til oplysninger om farligheden af en given produktion vil betyde, at arbejdere, beboere osv. vil blive gjort „medansvarlige“ for forening, som alligevel måtte komme. Det må derfor understreges, at den fulde ansvarlighed stadig påhviler virksomheden.

Det må tillige sikres, at der sker en udbygning af statslige institutioner, som kan være til rådighed for befolkningen ved at foretage analyser af indsamlede prøver og ved bearbejdning af de oplysninger, som arbejdere, fagforeninger og lokalbefolkning er kommet i besiddelse af.

Resultaterne af sådanne arbejder er naturligvis fuldt tilgængelige for parterne i sagen.

Ved de relevante myndigheder, som skal have tilstillet oplysninger, må ikke blot forstås lokale myndigheder, men også miljøstyrelsen, for at denne kan udøve den overvågende funktion, som er tillagt den i loven.

Man kan derudover forestille sig, at de lokale myndigheder sørger for, at tilstillede oplysninger er offentligt tilgængelige.

Til nr. 2.

Ifølge miljølovens § 37 kan bestående virksomheder søge godkendelse. Efter VSs opfattelse bør dette rettes til et *skal*, således at alle virksomheder, som er omfattet af kap. 5 (særlig forenende virksomheder) bliver underlagt en offentlig kontrol.

Den nuværende frivillige godkendelsesordning er en ren parodi. Miljøstyrelsen har givet Industrirådet

tilsagn om, „at ansøgning om frivillig godkendelse kan trækkes tilbage, dersom virksomhederne finder godkendelsesbetingelserne uacceptable. Virksomheder, som hidtil har søgt frivillig godkendelse, har imidlertid fået så rimelige afgørelser, at ingen har gjort dette tilsagn gældende“. (Industrirådets årsberetning, 1975-76).

Denne aftale er imidlertid ikke det eneste, som viser, at den statslige miljøstyrelse er underlagt og må varetage industriens interesser. I samme beretning kan man læse følgende: „Virksomheder, der således har fået miljøgodkendelse, har samtidig opnået produktionsfred, idet myndighederne ikke kan gribe ind over for en godkendt virksomhed, så længe den overholder godkendelsesbetingelserne. Ved at gøre godkendelserne tidsbegrænsede har de lokale myndigheder mulighed for at omgå bestemmelsen om godkendelsens retsvirkninger. Da det fra lovgiverne er forudsat, at godkendelserne kun i undtagelsestilfælde må tidsbegrænses, opfordrede Industrirådet de virksomheder, der blev stillet over for krav om tidsbegrænsning, til at indberette dette. I en række sager har Industrirådet bistået virksomhederne i forhandlinger med de lokale myndigheder, og kravet om tidsbegrænsning er blevet frafaldet i alle disse tilfælde“.

Selv om der indføres ny teknik, der muliggør en reduktion af foreningen, får virksomhederne altså lov til uhæmmet at forurene lige så meget, som de hidtil har gjort.

Men ikke nok med det. I selve loven står at læse, at godkendte virksomheder ikke engang behøver at opfylde de krav, der stilles i godkendelsen. Myndighederne kan kun træde ind, hvis „virksomhedens forening går væsentligt ud over det, som blev lagt til grund ved godkendelsen“ (§ 44, stk. 4).

Med den slags aftaler og paragraffer er miljøloven ikke en lov, der sikrer miljøet, men en lov, der sikrer industriens ret til at tilsvine miljøet og ødelægge menneskers liv og helbred. Det er derfor helt forståeligt, at industrien kalder loven for „verdens bedste miljølov“.

VS mener, at disse aftaler og paragraffer bør arkiveres i papirkurven, og at der i stedet bør indføres en løbende godkendelsesordning, således at en virksomhed skal søge om fornyet godkendelse, hver gang der foretages ændringer i produktionsudstyret.

Da industrien normalt afskriver sine investeringer i løbet af en kort årrække (i kraft af helt uacceptabelt gode afskrivningsregler), ville den ikke miste noget som helst, hvis den blev påtvunget — f. eks. inden 1990 — at forny alt produktionsudstyr, der ikke i dag ville blive godkendt. VS så gerne, at der blev stillet skrappe krav, men inden for de snævre

grænser, som en kapitalistisk økonomi sætter for, hvor langt man kan gå for at sikre befolkningens sundhed, ville et sådant lempeligt krav være et fremskridt.

Til nr. 3.

I bemærkningerne til den eksisterende miljølov fastholdes det princip, at det er forurenere, som skal betale for foranstaltninger til at begrænse eller fjerne en given forurening. Dette udmærkede princip bliver imidlertid langt fra fulgt op gennem miljølovens administration.

De direkte omkostninger som kan følge af påbud om rensning af spildevand, opsætning af filtre m. v., vil selvfølgelig påhvile forurenere. Det var dog et klart brud på principperne, da man vedtog loven om støtte til miljøinvesteringer, som betød, at befolkningen over skatterne skulle betale for den foreningsbekæmpelse, som miljøloven ellers påbyder virksomhederne at betale for.

Principperne bliver også i praksis brudt ved den pression, som virksomhederne er i stand til at øve over for myndighederne og befolkningen. Eksempler, hvor en virksomhed truer med at lukke eller flytte til udlandet, hvis man fastholder krav om nedsættelse af forureningen, er velkendte.

Endnu større er problemerne imidlertid med hensyn til de indirekte omkostninger, som virksomhedernes forening påfører befolkningen.

Disse indirekte omkostninger er af meget forskellig art:

— anbringelse/nedgravning af urensede affaldsstoffer som f. eks. kemikalieaffald, spildolie, emballage m. v., som det senere er op til myndighederne at fjerne, samtidig med at det er vanskeligt at forfølge de pågældende forurenere økonomisk,

— udledning og nedsivning af spildevand, som har ødelæggende virkninger på naturværdier og naturressourcer, hvilket dels medfører ødelæggelser for andre erhverv, f. eks. fiskeri, dels pålægger samfundet at foretage en genopretning, i det omfang det overhovedet er muligt at genoprette skaderne, — udledning af affaldsstoffer til atmosfæren med direkte ødelæggende virkninger i form af korrosion på hustage, biler m. m. og i visse særlig belastede områder med sundhedsfarlig virkning,

— udledning af enorme mængder urensset, eller kun utilstrækkeligt rensset, spildevand til kloaksystemet, hvilket påfører de enkelte kommuner store udgifter til investeringer i rensningsanlæg, uden at virksomhederne nogen sinde kommer til at betale andet end en symbolsk afgift. Dette gælder f. eks. anlægget, som opføres ved Lynetten i København, hvor formentlig mindst halvdelen af rensningskapaciteten

vil blive optaget af de private virksomheder. Samtidig sker der ofte det, at virksomhedernes spildevand standser processen i de biologiske rensningsanlæg.

Og i alt dette er der endda ikke medtaget de indirekte udgifter, som pålægges befolkningen til udbygning af social- og sundhedssektoren som følge af behovet for at rette op på de skader, som påføres først og fremmest arbejdere på virksomhederne, men også den omkringboende befolkning. Disse udgifter er det nærmest umuligt at give et skøn over. Hertil kommer, at en række skader, høreskader, lungesygdomme osv., ikke kan overvindes med økonomisk bistand.

En praktisk udmøntning af princippet om, at forurenere betaler, må derfor forudsætte en langt mere omfattende kontrol med produktionen og dens forureningsvirkninger, ligesom det vil forudsætte en lovgivning, som i langt højere grad stiller krav til selve indretningen af produktionen, således at behovet for rensningsforanstaltninger kan mindskes.

Til nr. 4.

Ifølge lovens § 74 og § 80 er „enhver, der må antages at have en individuel, væsentlig interesse i sagens udfald“ klageberettiget i miljøsager.

Det lyder smukt. Men praksis har vist, at denne bestemmelse fortolkes temmelig snævert af myndighederne.

I en konkret sag vedrørende godkendelse af rensningsanlægget Lynetten på Amager er den lokale NOAH-gruppe blevet afvist som klageberettiget med den begrundelse, at gruppens medlemmer bor for langt væk. Og det på trods af, at gruppen har dokumenteret, at den vil blive berørt væsentligt af forureningen (der er tale om svævestøvsforurening, der spredes vidt omkring). Ligeledes er Vejvæsenets Arbejderes Klub blevet afvist med henvisning til, at „det er ikke vort bord“. På trods af, at de af klubbens medlemmer, der vil få arbejde på anlægget, vil blive udsat for forureningen.

Principielt mener VS, at alle bør være klageberettigede. Da dette muligvis vil skabe kaos i det statslige bureaukrati, kan klageberettigelsen indskrænkes til kun at gælde alle faglige organisationer, der har eller vil få medlemmer i arbejde på de pågældende virksomheder, samt diverse miljøorganisationer som Naturfredningsforeningen, NOAH m. m. samt endelig de enkeltpersoner, som i kraft af deres arbejde eller bopæl vil komme i berøring med den pågældende forurening.

Det er uægtelig en bagside ved kravene om åbenhed og kontrol, at de fremmer en udbygning af det statslige bureaukrati. Der er imidlertid ingen vej

uden om dette, sådan som dette samfund er indrettet. Hvor profithensyn står i skarp modsætning til menneskelige hensyn, er et dyrt og alligevel utilstrækkeligt kontrolapparat en nødvendighed. I et socialistisk Danmark, hvor kontrollen med produktionen ligger hos folk, der arbejder på og bor omkring virksomhederne, vil den samme modsætning ikke optræde. Det vil derfor heller ikke være nødvendigt med det kæmpebureaukrati, som skal til for at dæmpe blot de værste skavanker ved det kapitalistiske samfund.

Til nr. 5.

Hvert år indføres tusindvis af nye kemiske stoffer i den danske produktion. Normalt ved man ikke, om de nye stoffer er skadelige for mennesker og miljø. Man ved blot, at de vil forbedre industriens indtjeningssevne.

Det kan f. eks. nævnes, at en amerikansk rapport opgør, at 90 pct. af alle kræftdødsfald skyldes faktorer i miljøet. Heroverfor har danske røster (miljøstyrelsen) hævdet, at tallet snarere er omkring det halve. Uanset hvilke af disse skøn der er nærmest sandheden, er det uacceptabelt for befolkningen.

Der må være grænser for, hvor længe vi som arbejdere i og naboer til virksomhederne kan finde os i at være forsøgskaniner. Det kan under ingen omstændigheder accepteres, at der først bliver grebet ind, når et anseligt antal mennesker er bukket under for sygdom eller død. At overlade bevisbyrden for stoffernes skadelighed til ofrene er et grotesk eksempel på kapitalismens umenneskelighed. Det er derfor et helt rimeligt krav, at industrien skal bevise ethvert nyt stofs ufarlighed, før det tillades i produktionen.

Efterhånden bør en sådan godkendelsesordning udvides til også at gælde stoffer, der allerede bruges i produktionen, ligesom den bør udvides til alle produkter (varer) og ikke kun kemikalier, som indgår i produktionen.

VS er klar over, at en forhåndsgodkendelse af nye stoffer ikke giver nogen sikker garanti. Inden for levnedsmiddelproduktionen, hvor der allerede findes en såkaldt godkendelsesordning (positivlisten), findes der således mange sundhedsskadelige stoffer på listen. Hensynet til industrien står jo over hensynet til menneskets og miljøets sundhed, og derfor er staten temmelig rundhåndet, når der skal uddeles godkendelser.

Men en ordning med forhåndsgodkendelse af nye stoffer vil åbne mulighed for en bedring i forhold til de nuværende tilstande, hvor industrien uhindret kan hælde alverdens gifte i hovedet på arbejdere og omkringboende.

For at bøde lidt på den statslige rundhåndethed med godkendelser skal — efter VSs opfattelse — enhver ansøgning om at tage et nyt stof i anvendelse tilstilles arbejder-, forbruger- og miljøorganisationerne, således at disse kan undersøge, om bevismaterialet er tilstrækkelig veldokumenteret.

En udvidet indsigt i produktionsprocesserne vil styrke kampen for et bedre miljø — både på jobbet og i omgivelserne.

Industrien vil selvfølgelig protestere voldsomt og finde dette både urimeligt og uigennemførligt, hvis miljøbeskyttelsen fortsat skal foregå alene på kapitalens betingelser. Men ud fra befolkningens synspunkt er det naturligvis rimeligt, og det ville også være gennemførligt, hvis det faktisk var sådan, at folketingsret varetog folkets interesser.